

## หมวด ๖ ศาลสูง

ศาลสูงตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมมีอยู่ ๒ ระดับ คือศาลอุทธรณ์ซึ่งเป็นศาลสูงถัดจากศาลชั้นต้นขึ้นมา และ ศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลสูงถัดจากศาลอุทธรณ์ และเป็นศาลสูงสุดเมื่อคดีขึ้นสู่ศาลฎีกา ศาลฎีกาพิพากษาหรือสั่งเป็นประการใดแล้ว คดีนั้นเป็นอันยุติ ไม่มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับคดีนั้นในศาลอื่นใดต่อไปอีกนอกจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นบังคับคดี แต่ในคดีอาญาอาจมีการรื้อฟื้นคดีนั้นขึ้นมาพิจารณาได้ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญารื้อฟื้นคดีขึ้นมาพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ ถ้าหากคดีนั้นมีเหตุที่ควรจะรื้อฟื้นคดีขึ้นมาพิจารณาใหม่ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัตินี้<sup>(๑)</sup>

การอุทธรณ์คดีขึ้นไปยังศาลสูงนั้น ระยะเวลาที่อนุญาตให้อุทธรณ์ในคดีแพ่งและคดีอาญาในปัจจุบันเหมือนกัน คือ การอุทธรณ์คดีแพ่งทั่ว ๆ ไปประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๒๙ บัญญัติบังคับไว้ว่า อุทธรณ์จะต้องทำเป็นหนังสือยื่นต่อศาลชั้นต้นซึ่งมีคำพิพากษาหรือคำสั่งภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ส่วนการอุทธรณ์คดีอาญาทั่ว ๆ ไปนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๙๘ บัญญัติให้ยื่นอุทธรณ์ต่อศาลชั้นต้นในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันอ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คู่ความฝ่ายที่อุทธรณ์ฟัง การอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นไม่ว่าจะเป็นคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีแพ่งหรือคดีอาญามีข้อกำหนดห้ามไว้หลายประการด้วยกันดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และในกฎหมายอื่น

---

(๑) โปรดดูคำบรรยายนี้ หน้า ๖๔

## บทที่ ๑

### ตอนที่ ๑

#### ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค

ศาลอุทธรณ์เป็นศาลสูงระดับแรกถัดจากศาลชั้นต้น คดีทุกคดีที่อุทธรณ์ขึ้นมาจากศาลชั้นต้นทุกศาลตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๓ ไม่ว่าจะเป็คดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีล้มละลาย จะต้องอุทธรณ์ตรงขึ้นมายังศาลอุทธรณ์ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการอุทธรณ์ ส่วนศาลชั้นต้นซึ่งตั้งขึ้นตามกฎหมายอื่นนอกจากพระธรรมนูญศาลยุติธรรม คดีในศาลเหล่านั้นบางศาลก็มีบทบัญญัติให้อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งตรงมายังศาลอุทธรณ์ เช่นคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว เมื่อศาลเยาวชนและครอบครัวมีคำพิพากษาหรือคำสั่งอย่างใดแล้ว หากคู่ความไม่พอใจ ย่อมอุทธรณ์ขึ้นมายังศาลอุทธรณ์ได้ แต่ศาลชั้นต้นซึ่งตั้งขึ้นตามกฎหมายพิเศษเพื่อดำเนินการพิจารณาพิพากษาคดีบางชนิดให้เสร็จไปโดยรวดเร็ว นอกจากมีการดำเนินกระบวนการพิจารณาไม่เหมือนกับการพิจารณาในศาลชั้นต้นอื่นแล้ว การอุทธรณ์คดีก็ยังไม่เหมือนกับการอุทธรณ์คดีในศาลอื่นด้วย เช่น ศาลแรงงาน และศาลภาษีอากร มีบทบัญญัติให้อุทธรณ์คดีขึ้นไปยังศาลฎีกาโดยตรง ไม่ผ่านการพิจารณาพิพากษาในศาลอุทธรณ์เลย แต่ในคดีภาษีอากรยังมีบทบัญญัติให้การดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณาบางอย่างของศาลภาษีอากรในส่วนที่อาศัยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งต้องอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ก่อน หากคู่ความยังไม่พอใจคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ จึงจะฎีกาต่อไปยังศาลฎีกาได้ ส่วนคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลภาษีอากรซึ่งมีประเด็นเกี่ยวกับเรื่องภาษีอากรโดยตรง เมื่อคู่ความไม่พอใจคำพิพากษาหรือคำสั่งในประเด็นเหล่านั้น จะต้องอุทธรณ์ขึ้นไปยังศาลฎีกา จะอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ไม่ได้

ศาลอุทธรณ์ในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น ศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ภาค

ศาลอุทธรณ์ภาคเป็นศาลอุทธรณ์ที่ตั้งขึ้นใหม่เพื่อทำหน้าที่เป็นศาลอุทธรณ์ทำนองเดียวกับศาลอุทธรณ์ที่มีอยู่เดิม พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอุทธรณ์ภาค พ.ศ. ๒๕๓๒ มาตรา ๘ จึงบัญญัติว่า “บรรดาบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้บังคับแก่ศาลอุทธรณ์ อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ หรือผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ให้นำมาใช้บังคับแก่ศาลอุทธรณ์ภาค อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค หรือผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค แล้วแต่กรณีโดยอนุโลม เว้นแต่เมื่อบทบัญญัตินั้นแสดง

ให้เห็นว่าใช้ได้เฉพาะศาลอุทธรณ์ อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ หรือผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์เท่านั้น หรือเป็นบทบัญญัติในเรื่องอำนาจหน้าที่ของอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ตามมาตรา ๖ มาตรา ๘ และมาตรา ๒๘ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง”

คดีที่ต้องอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ดังที่กล่าวข้างต้น ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๒๓ ใน พ.ศ. ๒๕๓๔ โดยเพิ่มเติมมาตรา ๒๒๓ ทวิ เกี่ยวกับกรณีที่มีการอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย ผู้อุทธรณ์อาจขออนุญาตยื่นอุทธรณ์โดยตรงต่อศาลฎีกาก็ได้ โดยทำเป็นคำร้องมาพร้อมคำฟ้องอุทธรณ์ เมื่อศาลชั้นต้นซึ่งมีคำพิพากษาหรือคำสั่งได้สั่งรับอุทธรณ์และส่งสำเนาคำฟ้องอุทธรณ์และสำเนาคำร้องแก้จำเลยอุทธรณ์แล้ว หากไม่มีคู่ความอื่นยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ตามมาตรา ๒๒๓ และจำเลยอุทธรณ์มิได้คัดค้านคำร้องดังกล่าวต่อศาลภายในกำหนดเวลายื่นคำแก้อุทธรณ์ และศาลชั้นต้นเห็นว่าเป็นการอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย ศาลชั้นต้นจะสั่งอนุญาตให้ผู้อุทธรณ์ยื่นอุทธรณ์โดยตรงต่อศาลฎีกาได้ มิฉะนั้นจะสั่งยกคำร้อง ในกรณีที่ศาลชั้นต้นสั่งยกคำร้อง ถือว่าอุทธรณ์เช่นว่านั้นได้ยื่นต่อศาลอุทธรณ์ตามมาตรา ๒๒๓ คำสั่งศาลชั้นต้นที่อนุญาตหรือยกคำร้องในกรณีนี้เป็นที่สุด เว้นแต่ในกรณีที่ศาลชั้นต้นสั่งยกคำร้องเพราะเห็นว่าเป็นการอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง ผู้อุทธรณ์อาจอุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้นไปยังศาลฎีกาภายในกำหนดสิบห้าวัน นับแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งได้ ถ้าศาลฎีกาเห็นว่าอุทธรณ์ตามวิธีการดังกล่าวข้างต้นเป็นอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง ก็จะส่งสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์ชี้ขาดต่อไป(๑)

## ตอนที่ ๒

### เขตของศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค

ศาลอุทธรณ์รับพิจารณาพิพากษาคดีที่มีได้อยู่ในเขตศาลอุทธรณ์ภาค เขตของศาลอุทธรณ์ภาคเป็นไปตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

พระราชธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๑๘ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชธรรมนูญศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๓๒ มาตรา ๖ บัญญัติให้เพิ่มมาตรา ๑๘ ทวิ โดยมีข้อความว่า “มาตรา ๑๘ ทวิ ศาลอุทธรณ์มีเขตตลอดท้องที่มีได้อยู่ในเขตศาลอุทธรณ์ภาค แต่บรรดาคดีที่อยู่นอกเขตของศาลอุทธรณ์ จะอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์

(๑) โปรดดูพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๑๓

ก็ได้ ทั้งนี้ให้อยู่ในดุลพินิจของศาลอุทธรณ์ที่จะไม่ยอมรับพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งที่อุทธรณ์เช่นนั้นได้ เว้นแต่คดีนั้นจะได้โอนมาตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

เดิมศาลอุทธรณ์รับพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์มาจากศาลชั้นต้นทั่วราชอาณาจักร ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายวิธีพิจารณาความ แต่เมื่อมีการจัดตั้งศาลอุทธรณ์ภาคขึ้น เขตอำนาจในการรับพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอุทธรณ์ก็ถูกจำกัดน้อยลงไป โดยต้องแบ่งคดีที่อุทธรณ์จากศาลชั้นต้นในจังหวัดต่าง ๆ ไปขึ้นอยู่กับศาลอุทธรณ์ภาค ศาลอุทธรณ์คงรับพิจารณาพิพากษาแต่คดีที่อยู่ในท้องที่มิได้อยู่ในเขตศาลอุทธรณ์ภาคดังที่กล่าวข้างต้น แต่กฎหมายก็มิได้ตัดอำนาจในการรับพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอุทธรณ์ที่มีอยู่เดิมเสียทีเดียว เนื่องจากศาลอุทธรณ์เป็นศาลที่มีผู้พิพากษาอาวุโสจากการทำงานมากกว่าผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค คู่ความจึงอาจพอใจที่จะได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีของตนจากศาลอุทธรณ์ ซึ่งกฎหมายก็เปิดช่องไว้ว่าบรรดาคดีที่อยู่นอกเขตศาลอุทธรณ์จะอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ก็ได้ แต่กฎหมายก็ไม่บังคับให้ศาลอุทธรณ์ต้องรับคดีซึ่งอยู่นอกเขตอำนาจไว้พิจารณา โดยให้อยู่ในดุลพินิจของศาลอุทธรณ์ที่จะรับหรือไม่รับคดีดังกล่าวไว้พิจารณาพิพากษา แต่ศาลอุทธรณ์จะใช้ดุลพินิจดังกล่าวนี้ไม่ได้ ถ้าเป็นคดีที่โอนมาตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังที่กล่าวไว้ในวรรคท้ายของพระราชบัญญัติศาลยุติธรรม มาตรา ๑๘ ทวิ

ส่วนศาลอุทธรณ์ภาคนั้น มีเขตตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา พระราชกฤษฎีกาที่กำหนดเขตศาลอุทธรณ์คือ พระราชกฤษฎีกากำหนด จำนวนที่ตั้ง เขตศาล และวันเปิดทำการศาลอุทธรณ์ภาค พ.ศ. ๒๕๓๓ มาตรา ๓ ซึ่งบัญญัติให้มีศาลอุทธรณ์ภาคจำนวน ๓ ศาล คือ ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ ศาลอุทธรณ์ภาค ๒ และศาลอุทธรณ์ภาค ๓ โดยให้มีเขตศาลดังต่อไปนี้

(๑) ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ มีเขตศาลในภาค ๒ ภาค ๓ และภาค ๔ ซึ่งทั้งสามภาครวมศาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหมด

(๒) ศาลอุทธรณ์ภาค ๒ มีเขตศาลในภาค ๑ ภาค ๕ และภาค ๖ ซึ่งทั้งสามภาครวมศาลในภาคกลางทั้งหมด (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร)

(๓) ศาลอุทธรณ์ภาค ๓ มีเขตศาลในภาค ๗ ภาค ๘ และภาค ๙ ซึ่งทั้งสามภาครวมศาลในภาคใต้ทั้งหมด

ส่วนศาลอุทธรณ์ มีเขตศาลในกรุงเทพมหานคร

มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวบัญญัติให้ศาลอุทธรณ์ภาคทั้งสามศาลมีที่ทำการอยู่ในกรุงเทพมหานคร และมาตรา ๕ บัญญัติให้ศาลอุทธรณ์ภาคทั้งสามศาลเปิดทำการตั้งแต่วันที่ ๒ มกราคม ๒๕๓๓ เป็นต้นไป

## ตอนที่ ๓

### อำนาจของศาลอุทธรณ์เหนือศาลอุทธรณ์ภาค

แม้จะมีการแบ่งแยกคดีในจังหวัดต่าง ๆ ไปขึ้นอยู่กับศาลอุทธรณ์ภาค แต่ศาลอุทธรณ์ก็ยังมีอำนาจเหนือคดีต่าง ๆ ในศาลอุทธรณ์ภาคอยู่ ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอุทธรณ์ภาค พ.ศ. ๒๕๓๒ มาตรา ๕ ซึ่งบัญญัติว่า “คดีใดที่ได้อุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ภาคแล้ว เมื่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์เห็นสมควร หรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องว่าคดีนั้นไม่สมควรได้รับการพิจารณาต่อไปในศาลอุทธรณ์ภาค ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์มีอำนาจสั่งให้โอนคดีนั้นไปให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาคดีได้ คำสั่งของอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด” ตามบทบัญญัติแห่งมาตรา ๕ นี้ แสดงให้เห็นถึงอำนาจของศาลอุทธรณ์ที่มีอยู่เหนือศาลอุทธรณ์ภาค โดยอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์มีอำนาจสั่งให้โอนคดีจากศาลอุทธรณ์ภาคไปรับการพิจารณาพิพากษาในศาลอุทธรณ์ได้ และศาลอุทธรณ์ภาคไม่อาจโต้แย้งคัดค้านได้ เพราะกฎหมายบัญญัติให้คำสั่งของอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด

## ตอนที่ ๔

### การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค

เพื่อให้การใช้คำว่า “ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค” ในคำบรรยายเฉพาะในตอน ที่ ๔ และตอนที่ ๕ เป็นไปโดยรัดกุม ไม่ฟุ่มเฟือยเยิ่นเย้อ จะขอเรียก “ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค” ว่า “ศาลอุทธรณ์” ถ้าในที่ใดจะให้หมายถึงศาลอุทธรณ์ที่มีอยู่เดิม จะใช้คำว่า “ศาลอุทธรณ์เดิม” และจะใช้คำว่า “ศาลอุทธรณ์ภาค” เมื่อหมายความถึงศาลอุทธรณ์ภาค

### การพิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง

บรรดาคดีแพ่งต่าง ๆ ที่อุทธรณ์ขึ้นมาจากศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์จะวินิจฉัยโดยเพียงแต่พิจารณาจากฟ้องอุทธรณ์ คำแก้อุทธรณ์ เอกสารหลักฐานทั้งปวงในสำนวนความซึ่งศาลชั้นต้นส่งขึ้นมา เว้นแต่

(๑) ถ้าคู่ความขอแถลงการณ์ด้วยวาจา ศาลอุทธรณ์จะฟังคำแถลงการณ์ด้วยวาจาด้วยก็ได้

(๒) ถ้าศาลอุทธรณ์ยังไม่เป็นที่พอใจในการพิจารณาฟ้องอุทธรณ์ คำแก้อุทธรณ์และพยานหลักฐานที่ปรากฏในสำนวน โดยเฉพาะในปัญหาที่อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์มีอำนาจที่จะกำหนดประเด็นทำการสืบพยานที่สืบมาแล้วหรือพยานที่เห็นควรสืบต่อไปก็ได้

(๓) ในคดีที่คู่ความอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมาย ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่าศาลชั้นต้น ยังมีได้พิจารณาหรือวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญในประเด็น ศาลอุทธรณ์มีอำนาจทำคำสั่งให้ศาลชั้นต้นพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงเช่นว่านั้น แล้วพิพากษาไปตามรูปความ

เมื่อศาลอุทธรณ์ได้ตรวจสอบสำนวนและฟังคู่ความทั้งปวงหรือสืบพยานต่อไปเสร็จแล้ว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๔๒ บัญญัติให้ศาลอุทธรณ์ชี้ขาดตัดสินอุทธรณ์โดยประการใดประการหนึ่งในสี่ประการนี้ คือ ยก ยืน กลับ แก้

พิพากษายก ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์เห็นว่าอุทธรณ์นั้นต้องห้ามตามกฎหมาย ศาลอุทธรณ์ก็จะพิพากษายกอุทธรณ์นั้นเสีย โดยไม่วินิจฉัยในประเด็นแห่งอุทธรณ์

พิพากษายืน ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์เห็นว่าคำพิพากษาศาลชั้นต้นถูกต้อง ไม่ว่าโดยเหตุผลเดียวกัน หรือโดยเหตุผลอย่างอื่น

พิพากษากลับ ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์เห็นว่าคำพิพากษาศาลชั้นต้นไม่ถูกต้อง ศาลอุทธรณ์จึงพิพากษาในปัญหาเหล่านั้นใหม่

พิพากษาแก้ ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์เห็นว่าคำวินิจฉัยของศาลชั้นต้นถูกแต่บางส่วนและผิดบางส่วน ศาลอุทธรณ์ก็จะพิพากษาแก้คำพิพากษาศาลชั้นต้นโดยพิพากษายืนบางส่วนกลับบางส่วน และมีคำพิพากษาใหม่แทนส่วนที่กลับนั้น

นอกจากศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิพากษาคดีดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ศาลอุทธรณ์ยังมีอำนาจตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๔๓ ดังต่อไปนี้อีกด้วย

(๑) เมื่อคดีปรากฏเหตุที่มีได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยคำพิพากษาและคำสั่ง และศาลอุทธรณ์เห็นว่าเหตุอันสมควร ศาลอุทธรณ์จะมีคำสั่งยกคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้นนั้นเสีย แล้วส่งสำนวนคืนไปยังศาลชั้นต้นเพื่อให้พิพากษาหรือมีคำสั่งใหม่ คำพิพากษาหรือคำสั่งใหม่นี้อาจวินิจฉัยชี้ขาดคดีเป็นอย่างอื่น นอกจากคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ถูกยกได้

(๒) เมื่อคดีปรากฏเหตุที่มีได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการพิจารณา หรือมีเหตุที่ศาลได้ปฏิเสธไม่สืบพยานตามที่ผู้อุทธรณ์ร้องขอ และศาลอุทธรณ์เห็นว่าเหตุสมควร ศาลอุทธรณ์จะมีคำสั่งยกคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้นนั้นแล้วกำหนดให้ศาลชั้นต้นพิจารณาคดีใหม่ทั้งหมด หรือบางส่วน และพิพากษาหรือมีคำสั่งใหม่

(๓) ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์จำต้องถือข้อเท็จจริงของศาลชั้นต้น ถ้าปรากฏว่า

(ก) การที่ศาลชั้นต้นวินิจฉัยข้อเท็จจริงนั้นผิดต่อกฎหมาย ศาลอุทธรณ์อาจฟังข้อเท็จจริงใหม่แทนข้อเท็จจริงของศาลชั้นต้น แล้วมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดตัดสินคดีไปตามนั้น หรือ

(ข) ข้อเท็จจริงที่ศาลชั้นต้นฟังมาไม่พอแก่การวินิจฉัยข้อกฎหมาย ศาลอุทธรณ์อาจทำคำสั่งให้ยกคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้นนั้นเสีย แล้วกำหนดให้ศาลชั้นต้นนั้นหรือศาลชั้นต้นอื่นใดตามที่ศาลอุทธรณ์เห็นสมควร พิจารณาคดีนั้นใหม่ทั้งหมดหรือบางส่วนโดยดำเนินตามคำชี้ขาดของศาลอุทธรณ์ แล้วมีคำพิพากษาหรือคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดคดีไปตามรูปความ ทั้งนี้ไม่ว่าจะปรากฏจากการอุทธรณ์หรือไม่ก็ตาม

ในคดีที่ศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งใหม่ตามที่กล่าวข้างต้น คู่ความชอบที่จะอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งใหม่ดังกล่าวไปยังศาลอุทธรณ์ได้ตามบทบัญญัติว่าด้วยการอุทธรณ์

ถ้าอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์เห็นสมควร จะให้มีการวินิจฉัยปัญหาใดในคดีเรื่องใด โดยที่ประชุมใหญ่ก็ได้

### การพิจารณาพิพากษาคดีอาญา

ในคดีอาญา ศาลอุทธรณ์ดำเนินการพิจารณาและพิพากษาทำนองเดียวกันกับในคดีแพ่ง แต่ในคดีอาญาศาลอุทธรณ์จะพิจารณาโดยเปิดเผยหรือไม่ก็ได้ ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งขอแถลงการณ์ด้วยปาก ศาลอุทธรณ์จะฟังคำแถลงการณ์ด้วยปาก หรือไม่ก็ได้ หากศาลอุทธรณ์จะฟังคำแถลงการณ์ด้วยปาก การฟังคำแถลงการณ์นั้นกฎหมายห้ามมิให้กำหนดช้ากว่าสิบห้าวันนับแต่วันรับสำนวน ถ้ามีเหตุพิเศษจะช้ากว่านั้นก็ได้ แต่ห้ามมิให้ช้ากว่าสองเดือน

ในการพิจารณาคดีอาญาของศาลอุทธรณ์

(๑) ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่าควรสืบพยานเพิ่มเติม ศาลอุทธรณ์มีอำนาจเรียกพยานมาสืบเอง หรือสั่งให้ศาลชั้นต้นสืบให้ เมื่อศาลชั้นต้นสืบพยานแล้วให้ส่งสำนวนมายังศาลอุทธรณ์เพื่อวินิจฉัยต่อไป

(๒) ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นเป็นการจำเป็นเนื่องจากศาลชั้นต้นมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกระบวนการพิจารณา ก็ให้พิพากษาสั่งให้ศาลชั้นต้นทำการพิจารณาพิพากษาหรือสั่งใหม่ตามรูปคดี

## ตอนที่ ๕

### อำนาจของศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค

อำนาจของศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคมีบัญญัติไว้ในพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๑๙ ที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๓๒ มาตรา ๗ ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นที่อยู่ในเขตอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการอุทธรณ์ นอกจากนี้ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคยังมีอำนาจตามวรรคสองของมาตรา ๑๙ เดิม ที่มีได้ถูกแก้ไขคือ

(๑) พิพากษายืนตาม แก้ไข หรือกลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้นที่พิพากษาลงโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต ในเมื่อคดีนั้นได้ส่งขึ้นมายังศาลอุทธรณ์ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(๒) วินิจฉัยชี้ขาดคำร้องที่ยื่นตามกฎหมายคัดค้านคำสั่งของศาลชั้นต้น

นอกจากอำนาจทั้งสองประการที่กล่าวข้างต้นแล้ว เฉพาะศาลอุทธรณ์เดิมยังมีอำนาจตามมาตรา ๑๙ วรรคสอง อีกประการหนึ่ง คือ

(๓) วินิจฉัยชี้ขาดคดีที่ศาลอุทธรณ์มีอำนาจวินิจฉัยได้ตามกฎหมายอื่น

อำนาจพิเศษประการแรกของศาลอุทธรณ์เกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดีที่ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต และศาลชั้นต้นส่งสำนวนขึ้นมายังศาลอุทธรณ์ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๔๕

โดยปกติคดีทุกคดีเมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้วคู่ความฝ่ายใดไม่อุทธรณ์ขึ้นไปยังศาลสูงศาลใดศาลหนึ่งตามบทบัญญัติว่าด้วยการอุทธรณ์คดีนั้นแล้ว คดีนั้นย่อมเป็นอันยุติ ไม่มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลใดต่อไปอีก นอกจากกระบวนการพิจารณาชั้นบังคับคดี แต่ในคดีอาญาซึ่งจำเลยได้รับโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิตโดยคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๔๕ บัญญัติให้ศาลชั้นต้นที่มีคำพิพากษาดังกล่าวมีหน้าที่ต้องส่งสำนวนคดีนั้นไปยังศาลอุทธรณ์ เพื่อให้ได้รับการวินิจฉัยอีกครั้งหนึ่ง เพราะคดีที่จำเลยต้องโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตนั้นเป็นคดีที่มีโทษร้ายแรง ไม่ควรจะให้ผ่านการพิจารณาพิพากษาโดยศาลชั้นต้นเพียงศาลเดียว ซึ่งอาจมีการผิดพลาดได้ ควรจะได้รับการพิจารณาถ่วงถอยอย่างรอบคอบ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๔๕ วรรคสอง จึงบัญญัติไว้ว่า คำพิพากษาศาลชั้นต้นยังไม่ถึงที่สุด เว้นแต่ศาลอุทธรณ์จะได้พิพากษายืน



เมื่อศาลอุทธรณ์ได้รับคดีซึ่งส่งขึ้นมายังศาลอุทธรณ์ตามมาตรา ๒๔๕ นี้แล้ว ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาคดีนั้นเช่นเดียวกับคดีทั่ว ๆ ไป แต่เมื่อจะพิพากษา ศาลอุทธรณ์มีอำนาจตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๑๙ วรรคสอง(๑) แต่เพียงพิพากษายืนตาม แก้ไข หรือกลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้นที่พิพากษาลงโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตเท่านั้น กล่าวคือ ถ้าศาลอุทธรณ์พิจารณาแล้วเห็นด้วยกับคำพิพากษาศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ก็จะพิพากษายืน ถ้าศาลอุทธรณ์พิจารณาแล้วเห็นว่า ที่ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษประหารชีวิตจำเลยหรือจำคุกจำเลยตลอดชีวิตนั้น ศาลชั้นต้นลงโทษจำเลยหนักเกินไป ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม ศาลอุทธรณ์ก็จะพิพากษาแก้โทษของจำเลยที่ศาลชั้นต้นพิพากษาไว้ให้เบาลงได้ หรือถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่าคำพิพากษาของศาลชั้นต้นยังบกพร่องไม่สมบูรณ์ เช่น ไม่ได้พิพากษาให้รับของกลางที่ใช้ในการกระทำความผิด จะพิพากษาแก้คำพิพากษาศาลชั้นต้นให้รับของกลางเสียด้วยก็ได้ แต่ถ้าศาลอุทธรณ์ไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษาศาลชั้นต้นที่พิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิด โดยศาลอุทธรณ์ฟังข้อเท็จจริงแล้วเห็นว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดดังที่โจทก์ฟ้อง ศาลอุทธรณ์ก็มีอำนาจพิพากษากลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้น เป็นให้ยกฟ้องโจทก์ ปลดปล่อยจำเลยพ้นข้อหาไป ปัญหาที่เกิดขึ้นตามหลังคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ในคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๔๕ ก็คือ เมื่อศาลอุทธรณ์พิพากษาคดีนั้นแล้ว โจทก์จำเลยจะฎีกาต่อไปอีกได้หรือไม่ เพราะทั้งโจทก์และจำเลยมิได้อุทธรณ์คดีนี้ขึ้นมา คดีของโจทก์และจำเลยจึงน่าจะยุติ ส่วนที่มีการดำเนินคดีในชั้นอุทธรณ์เป็นเรื่องการดำเนินการตามบทบัญญัติของกฎหมายต่างหาก จากสิทธิในการอุทธรณ์ของโจทก์และจำเลย เมื่อพิจารณาดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๔๕ วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า คำพิพากษาศาลชั้นต้นยังไม่ถึงที่สุด เว้นแต่ศาลอุทธรณ์จะได้พิพากษายืน แล้วจะเห็นได้ว่า คำพิพากษาในคดีที่ศาลชั้นต้นพิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิตจำเลยหรือลงโทษจำคุกจำเลยตลอดชีวิตนั้นย่อมถึงที่สุดเมื่อศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้น โจทก์จำเลยจะฎีกาต่อไปอีกไม่ได้ แต่ถ้าศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้หรือกลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้น คู่ความย่อมฎีกาต่อไปได้ เพราะคำพิพากษาศาลชั้นต้นจะถึงที่สุดก็ต่อเมื่อศาลอุทธรณ์พิพากษายืนเท่านั้น

ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้คำพิพากษาศาลชั้นต้นนั้น ถ้าเป็นการพิพากษาแก้เกี่ยวกับโทษ ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้ได้แต่เฉพาะจากโทษหนักเป็นโทษเบาเท่านั้น จะแก้จากโทษเบาให้เป็นโทษหนักขึ้นไม่ได้ เช่น ศาลชั้นต้นลงโทษจำคุกตลอดชีวิต ศาลอุทธรณ์จะแก้จากโทษจำคุกตลอดชีวิตเป็นโทษประหารชีวิตไม่ได้ เพราะในกรณีที่ศาลชั้นต้นส่งสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาคดีตามมาตรา ๒๔๕ เป็นคดีที่ไม่มีฝ่ายใดอุทธรณ์ เมื่อโจทก์มิได้อุทธรณ์ขอให้ลงโทษจำเลยหนักขึ้น ศาลอุทธรณ์จะพิพากษาแก้โทษให้หนักขึ้นไม่ได้ ต้อง

ห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๑๒ ซึ่งบัญญัติว่า “คดีที่จำเลยอุทธรณ์คำพิพากษาที่ให้ลงโทษ ห้ามมิให้ศาลอุทธรณ์พิพากษาเพิ่มเติมโทษจำเลย เว้นแต่โจทก์จะได้อุทธรณ์ในทำนองนั้น” ในกรณีนี้ โจทก์มิได้อุทธรณ์ศาลอุทธรณ์จึงได้แต่แก้โทษจากหนักเป็นเบาเท่านั้น

มีปัญหาว่าศาลอุทธรณ์จะพิพากษายกคำพิพากษาศาลชั้นต้นได้หรือไม่ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์เห็นว่าศาลชั้นต้นมิได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความ เช่นมิได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาอันว่าด้วยคำพิพากษาหรือคำสั่ง หรือวิธีพิจารณา ในเรื่องนี้ผู้เห็นว่า ควรจะต้องตีความโดยเคร่งครัด เพราะกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนแล้วว่า ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิพากษาคดีเพียงพิพากษายืนตาม แก้ไข หรือกลับ จะขยายความออกไปอีกไม่ได้ อย่างเช่นในกรณีที่พยานโจทก์ยังเป็นที่สงสัย เพราะโจทก์นำสืบพยานของตนมาไม่ชัดเจน หากศาลอุทธรณ์พิพากษายกคดีของโจทก์และสั่งให้โจทก์สืบพยานใหม่ กรณีเช่นนี้ก็เท่ากับศาลอุทธรณ์ให้โจทก์สืบพยานเพื่อจะเพิ่มเติมคดีของโจทก์ซึ่งบกพร่องเป็นที่น่าสงสัยให้ชัดเจนขึ้น ซึ่งเป็นการไม่ถูกต้อง เพราะเมื่อคดีโจทก์มีข้อพิรุธจนสงสัยแล้ว ศาลอุทธรณ์ควรใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๗ พิพากษายกฟ้องโจทก์เสีย

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความเห็นต่อไปอีกว่า อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอุทธรณ์ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๑๙(๑) เป็นอำนาจพิเศษ และมาตรา ๑๙(๑) เป็นกฎหมายเฉพาะซึ่งยกเว้นมาตรา ๒๐๘(๑) และ (๒) ประกอบกับมาตรา ๒๑๔(๒) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอันเป็นกฎหมายทั่วไป กล่าวคือ แม้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๐๘(๑) และ (๒) ที่จะสืบพยานเพิ่มเติมหรือสั่งให้ศาลชั้นต้นสืบพยานเพิ่มเติม และมีอำนาจสั่งให้ศาลชั้นต้นทำการพิจารณาและพิพากษาหรือสั่งใหม่ แล้วมีคำพิพากษา ยืน ยก แก้ หรือกลับ ตามมาตรา ๒๑๔(๒) ซึ่งเป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์โดยทั่วไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๑๙(๑) บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องโทษประหารชีวิตและจำคุกตลอดชีวิตไว้โดยเฉพาะว่า ให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจ “พิพากษายืนตาม แก้ไข หรือกลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้น” เท่านั้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพระธรรมนูญศาลยุติธรรมต้องการให้ศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาในคดีประเภทดังกล่าวได้เฉพาะเท่าที่พระธรรมนูญศาลยุติธรรมระบุไว้เท่านั้น ถ้าหากพระธรรมนูญศาลยุติธรรมประสงค์จะให้ศาลอุทธรณ์พิพากษายกคำพิพากษาของศาลชั้นต้นได้ในกรณีนี้ พระธรรมนูญศาลยุติธรรมก็ควรบัญญัติข้อความไว้ให้ชัดเจนเหมือนดังเช่นในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๑๔(๒) เมื่อพระธรรมนูญศาลยุติธรรมบัญญัติไว้ดังในมาตรา ๑๙(๑) ก็จะต้องตีความว่าพระ-

ธรรมนูญศาลยุติธรรมประสงค์จะให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจแต่เพียงเท่านั้น จะตีความขยายให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจมากไปกว่าที่บัญญัติไว้ไม่ได้

ฝ่ายที่เห็นว่าศาลอุทธรณ์พิพากษายกคำพิพากษาศาลชั้นต้นได้ ให้เหตุผลว่า ในกรณีที่ศาลชั้นต้นมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ ศาลอุทธรณ์ย่อมมีอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๐๘ ประกอบด้วยมาตรา ๒๑๔(๒) พิพากษายกคำพิพากษาศาลชั้นต้นและสั่งศาลชั้นต้นดำเนินกระบวนการพิจารณาให้ถูกต้องได้ หากไม่ยอมให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจดังกล่าวข้างต้น การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลชั้นต้นก็ย่อมจะเป็นผิดอยู่ตลอดไปโดยมิได้มีการแก้ไขให้ถูกต้องอันเป็นการมิชอบ

ในปัญหาที่ได้เถียงกันนี้ได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ ๖๕๐/๒๕๘๔ วินิจฉัยวางหลักไว้ว่าคดีที่ศาลชั้นต้นลงโทษประหารชีวิต และไม่มีการอุทธรณ์นั้น เมื่อศาลอุทธรณ์เห็นว่าจำเลยไม่มีทนาย และศาลชั้นต้นไม่ได้สอบถามจำเลยว่าต้องการทนายหรือไม่นั้น ศาลอุทธรณ์มีอำนาจยกคำพิพากษาของศาลชั้นต้นแล้วให้ทำการพิจารณาพิพากษาใหม่ได้ คำพิพากษาฎีกาฉบับนี้แสดงให้เห็นว่า ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิพากษายกคำพิพากษาของศาลชั้นต้นได้

อำนาจพิเศษของศาลอุทธรณ์ประการที่สอง คือ วินิจฉัยชี้ขาดคำร้องที่ยื่นตามกฎหมายคัดค้านคำสั่งของศาลชั้นต้น

ในคดีแพ่งโดยปกติก่อนที่ศาลชั้นต้นจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดนอกจากที่บัญญัติยกเว้นไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๒๗ และ ๒๒๘ แล้วคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายจะอุทธรณ์คำสั่งนั้นมิได้ ผู้ที่ประสงค์จะอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวจะต้องโต้แย้งคำสั่งนั้นไว้ แล้วใช้สิทธิอุทธรณ์ภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดตัดสินคดีนั้น

คำสั่งของศาลชั้นต้นที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งบัญญัติให้อุทธรณ์ได้คือ

- (๑) คำสั่งของศาลชั้นต้นที่ไม่รับหรือให้คืนคำคู่ความตามมาตรา ๑๘
- (๒) คำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นตามมาตรา ๒๔ ซึ่งทำให้คดีเสร็จไปทั้งเรื่อง
- (๓) คำสั่งให้กักขังหรือปรับใหม่หรือจำขังผู้ใดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
- (๔) คำสั่งอันเกี่ยวข้องกับคำขอเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของคู่ความระหว่างการพิจารณา
- (๕) คำสั่งอันเกี่ยวข้องกับคำขอเพื่อจะบังคับคดีตามคำพิพากษาต่อไป

คำสั่งดังกล่าวทั้งห้าประการนี้คู่ความยอมอุทธรณ์ได้ภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันมีคำสั่งเป็นต้นไป หรือจะอุทธรณ์เมื่อศาลพิพากษาคดีแล้วก็ได้ ถ้าหากคู่ความอุทธรณ์ภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันมีคำสั่ง คู่ความก็ต้องทำเป็นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้นยื่นต่อ

ศาลชั้นต้นเพื่อส่งต่อไปยังศาลอุทธรณ์ หรือในกรณีที่ศาลชั้นต้นไม่รับอุทธรณ์ของคู่ความฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่ง ผู้อุทธรณ์อาจอุทธรณ์คำสั่งไม่รับอุทธรณ์นั้น ไปยังศาลอุทธรณ์โดยยื่นคำขอเป็นคำร้อง ผ่านศาลชั้นต้นไปยังศาลอุทธรณ์ ในกรณีที่มีการอุทธรณ์ดังกล่าวข้างต้น ศาลอุทธรณ์มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดคำร้องอุทธรณ์นั้นตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๑๔(๒)

ในคดีอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๔๖ บัญญัติห้ามมิให้ อุทธรณ์คำสั่งระหว่างพิจารณาที่ไม่ทำให้คดีเสร็จสำนวน จนกว่าจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ในประเด็นสำคัญแล้ว และจะอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวได้จะต้องมีการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือ คำสั่งนั้นด้วย กรณีที่จะอุทธรณ์คำสั่งในคดีอาญาจึงมีไม่มากเหมือนในคดีแพ่ง กรณีที่กฎหมาย บัญญัติเกี่ยวกับอุทธรณ์คำสั่ง คือ กรณีที่ศาลชั้นต้นปฏิเสธไม่ยอมรับอุทธรณ์ ประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๔๘ ทวิ บัญญัติให้คู่ความอุทธรณ์เป็นคำร้องอุทธรณ์คำสั่ง ศาลชั้นต้นนั้นต่อศาลอุทธรณ์ภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันฟังคำสั่งเมื่อศาลอุทธรณ์พิจารณา คำร้องนี้แล้ว ก็มีคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดคำร้องตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๑๔(๒)

อำนาจพิเศษประการที่สาม คือ วินิจฉัยชี้ขาดคดีที่ศาลอุทธรณ์เดิมมีอำนาจวินิจฉัย ได้ตามกฎหมายอื่น อำนาจประการที่สามนี้เป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์เดิมโดยเฉพาะ ศาล อุทธรณ์ภาคไม่มีอำนาจตามข้อนี้

บทบัญญัติมาตรา ๑๔ (๓) นี้ เป็นบทรวบยอดไว้กว้าง ๆ ให้ศาลอุทธรณ์เดิมมีอำนาจ ที่จะวินิจฉัยชี้ขาดคดีอื่น ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต หรือคดีที่ศาลอุทธรณ์เดิมมีอำนาจวินิจฉัย ได้โดยมีกฎหมายอื่นนอกจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการอุทธรณ์ บัญญัติให้คดีดังกล่าว อยู่ในอำนาจของศาลอุทธรณ์เดิมที่จะพิจารณาพิพากษา

เดิมมีพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. ๒๔๗๗ ให้อำนาจศาลอุทธรณ์เดิมวินิจฉัยชี้ขาด คดีทนายความประพฤติผิดมรรยาท ซึ่งคณะกรรมการสอดส่องความประพฤติทนายความได้สอบสวน แล้วรายงานขึ้นมายังศาลอุทธรณ์เดิม แต่ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. ๒๕๐๘ ยกเลิกวิธีการดังกล่าว ในปัจจุบันมีพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ บัญญัติให้ศาลอุทธรณ์เดิมมีอำนาจสั่งเมื่อรับสำนวนการไต่สวนคดีที่จะรื้อฟื้นขึ้นพิจารณา พิพากษาใหม่จากศาลชั้นต้น (ในกรณีที่ผู้ร้องมิใช่พนักงานอัยการ) ว่ามีมูลพอที่จะรื้อฟื้นขึ้น พิพิจารณาพิพากษาใหม่หรือไม่ แล้วส่งเรื่องกลับคืนให้ศาลชั้นต้นที่รับคำร้องดำเนินการพิจารณา พิพากษาต่อไป ในกรณีที่คำพิพากษาในคดีเดิมเป็นคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์เดิม เมื่อศาล ชั้นต้นดำเนินการพิจารณาแล้ว จะทำความเห็นส่งสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์เดิมพิจารณาพิพากษา ซึ่งศาลอุทธรณ์เดิมมีอำนาจที่จะพิจารณาพิพากษตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้น

พิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๑๖ มาตรา ๑๓ (๒) ซึ่งเป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์เดิมจะชี้ขาดคดีเอง โดยตรง เพียงแต่อาศัยศาลชั้นต้นดำเนินการสืบพยานหลักฐานต่าง ๆ ให้เท่านั้น

## ตอนที่ ๖

### ศาลอุทธรณ์แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว

เนื่องจากพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๑๒๑ บัญญัติว่า คดีที่ศาลเยาวชนและครอบครัวได้พิพากษาหรือมีคำสั่งแล้วนั้น ให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ได้เหมือนอย่างคดีธรรมดา ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความ เว้นแต่กรณีตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๑๒๑ (๑) (๒) และ (๓) มาตรา ๑๒๓ จึงบัญญัติให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์จัดตั้งแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวขึ้นในศาลอุทธรณ์ โดยจะตั้งแผนกเดี่ยวหรือหลายแผนกก็ได้ตามความจำเป็น เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีที่มีการอุทธรณ์จากศาลเยาวชนและครอบครัว

การแบ่งแผนกในศาลอุทธรณ์เป็นแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวนั้น มิได้มีผู้พิพากษาประจำทำหน้าที่แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวเป็นพิเศษแต่อย่างใด เพราะคดีที่อุทธรณ์จากศาลเยาวชนและครอบครัวมิได้มีมากเหมือนอย่างคดีอื่น ๆ ผู้พิพากษาแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวก็คือผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีธรรมดาอื่น ๆ นั้นเอง แต่เมื่อมีการอุทธรณ์คดีจากศาลเยาวชนและครอบครัวขึ้นไปยังศาลอุทธรณ์ อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์หรือผู้ทำการแทนจะจ่ายสำนวนไปยังแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวซึ่งมีคำสั่งตั้งไว้ ผู้พิพากษาแต่ละคณะซึ่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์กำหนดตัวไว้ให้ทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ซึ่งส่วนมากก็มักจะเลือกเอาจากผู้พิพากษาผู้ที่เคยเป็นผู้พิพากษาในศาลคดีเยาวชนและครอบครัวมาก่อน ก็จะมารวมกันเป็นคณะคดีเยาวชนและครอบครัวทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีในแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว

ศาลอุทธรณ์แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวรับพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์มาจากศาลเยาวชนและครอบครัวเท่านั้น ส่วนคดีแพ่งและคดีอาญาซึ่งแม้จะเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวหรือเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่อุทธรณ์มาจากศาลอื่น ก็คงได้รับการพิจารณาพิพากษาจากศาลอุทธรณ์คดีธรรมดา แต่ถ้าหากในการพิจารณาคดีธรรมดาของศาลอุทธรณ์ปรากฏข้อเท็จจริงว่าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นเด็กหรือเยาวชน และคดีนั้นต้องขึ้นศาลเยาวชนและครอบครัวในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ธรรมดาที่จะต้องโอนคดีนั้นไปให้ศาลอุทธรณ์แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ดำเนินการพิจารณาพิพากษาต่อไปดังที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธี

พิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๑๕ วรรคสอง ส่วนการพิจารณาของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้กระทำมาแล้ว มาตรา ๑๕ วรรคแรกให้ถือว่า การพิจารณาพิพากษาดังกล่าวไม่เสียไป

## บทที่ ๒

### ตอนที่ ๑

#### ศาลฎีกา

ศาลฎีกาเป็นศาลสูงถัดจากศาลอุทธรณ์ขึ้นไป และเป็นศาลสูงสุด ไม่มีศาลสูงถัดจากศาลฎีกาขึ้นไปอีก ศาลฎีกานอกจากจะรับพิจารณาพิพากษาคดีซึ่งฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์แล้ว ยังรับพิจารณาพิพากษาคดีซึ่งตามกฎหมายบัญญัติให้อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นตรงขึ้นไปยังศาลฎีกาโดยไม่ต้องผ่านศาลอุทธรณ์อีกด้วย เช่นคดีแรงงานซึ่งฎีกาจากศาลแรงงานโดยตรง คดีภาษีอากรซึ่งฎีกาจากศาลภาษีอากรโดยตรง หรือคดีที่มีการอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย ซึ่งผู้อุทธรณ์ขออนุญาตยื่นอุทธรณ์โดยตรงต่อศาลฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๒๓ ทวิ<sup>(๑)</sup> นอกจากนี้ศาลฎีกายังรับพิจารณาคดีซึ่งกฎหมายบัญญัติให้ฟ้องและดำเนินคดีในศาลฎีกาโดยไม่ต้องผ่านการพิจารณาของศาลชั้นต้นด้วย เช่นคดีอาชญากรรมสงคราม ตามพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พ.ศ. ๒๔๘๘

### ตอนที่ ๒

#### เขตของศาลฎีกา

ศาลฎีกามีเขตอำนาจตลอดราชอาณาจักร คดีทุกศาลทั่วราชอาณาจักรที่ผ่านการพิจารณาพิพากษาของศาลอุทธรณ์แล้วหากคู่ความยังไม่พอใจก็อาจฎีกาขึ้นไปยังศาลฎีกาได้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการฎีกา

---

(๑) โปรดดูคำบรรยายนี้ หน้า ๑๓๔

## อำนาจของศาลฎีกา

พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๒๐ วรรคแรก บัญญัติว่า “ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาพิพากษาบรรดาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการฎีกา นอกจากนี้ให้ศาลฎีกามีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดคดีที่ศาลฎีกามีอำนาจวินิจฉัยได้ตามกฎหมายอื่น”

ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๒๐ วรรคแรก ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์ขึ้นมายังศาลฎีกาได้ ๒ ประการ คือ

๑. อำนาจพิจารณาพิพากษาบรรดาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการฎีกา

อำนาจของศาลฎีกาตามข้อ ๑ นี้เป็นอำนาจทั่วไปของศาลฎีกาที่จะพิจารณาพิพากษาคดีต่าง ๆ ที่อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ขึ้นมายังศาลฎีกา ไม่ว่าจะคดีนั้นจะเป็นคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือคดีใหญ่โตเพียงใดก็ตาม หากไม่ต้องห้ามตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการฎีกาแล้ว ศาลฎีกาย่อมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาได้เสมอ

กฎหมายว่าด้วยการฎีกาในปัจจุบัน คือ บทบัญญัติว่าด้วยการฎีกาในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๓๔ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. ๒๕๒๒ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. ๒๕๒๘ และในกฎหมายอื่น

อำนาจพิพากษาคดีของศาลฎีกา คือ เมื่อพิจารณาคดีที่ฎีกาคำพิพากษาของศาลล่างขึ้นมายังศาลฎีกาแล้ว ศาลฎีกาอาจพิพากษาอย่างหนึ่งอย่างใดใน ๔ ประการนี้ คือ ยืน ยก แก่หรือกลับคำพิพากษาศาลล่างนั้นเสียโดยอาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายวิธีพิจารณาความที่ให้นำบทบัญญัติในลักษณะว่าด้วยการอุทธรณ์มาใช้บังคับโดยอนุโลม การวินิจฉัยคดีของศาลฎีกาเป็นไปในทำนองเดียวกันกับศาลอุทธรณ์ แต่ศาลฎีกาไม่มีอำนาจพิจารณาคดีโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตที่คู่ความมิได้ฎีกาขึ้นมายังศาลฎีกา เพราะกฎหมายไม่ได้บัญญัติให้ศาลชั้นต้นส่งคดีขึ้นมาให้ศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาเช่นในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๔๕ ที่บัญญัติให้ศาลชั้นต้นส่งสำนวนดังกล่าวไปให้ศาลอุทธรณ์วินิจฉัย

ศาลฎีกาอาจวินิจฉัยคดีโดยที่ประชุมใหญ่ก็ได้ การพิพากษาคดีของศาลฎีกาถือเอาเสียงข้างมากในขณะศาลฎีกาแต่ละคณะ หรือเสียงข้างมากในที่ประชุมใหญ่ ผู้พิพากษาที่ไม่เห็นด้วยกับเสียงฝ่ายข้างมากจะทำความเห็นแย้งไม่ได้

๒. ศาลฎีกามีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดคดีที่ศาลฎีกามีอำนาจวินิจฉัยได้ตามกฎหมายอื่น

กฎหมายอื่นหมายถึงกฎหมายซึ่งมีบทบัญญัติพิเศษให้ศาลฎีกาวินิจฉัยชี้ขาดคดีใด ๆ ซึ่งมีกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกานอกจากที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการฎีกา เช่น คดีที่ฟ้องตามพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พ.ศ. ๒๔๘๘ ซึ่งกฎหมายบัญญัติให้ฟ้องขึ้นมายังศาลฎีกาโดยตรงโดยไม่ต้องผ่านศาลชั้นต้น หรือวินิจฉัยชี้ขาดคดีซึ่งฎีกาจากศาลชั้นต้นตรงขึ้นมายังศาลฎีกาโดยไม่ต้องผ่านศาลอุทธรณ์ เช่น คดีที่ฎีกาขึ้นมาจากศาลแรงงานกลางตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. ๒๕๒๒ คดีที่ฎีกาขึ้นมาจากศาลภาษีอากรกลาง ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. ๒๕๒๘

นอกจากคดีต่าง ๆ เหล่านี้ ศาลฎีกายังมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีซึ่งอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย ซึ่งคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยื่นคำร้องขอให้ศาลฎีกาวินิจฉัยโดยไม่ต้องผ่านการวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๒๓ ทวิ อีกด้วย<sup>(๑)</sup>

## ตอนที่ ๔

### ศาลฎีกาแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว

เนื่องจากพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๑๒๔ บัญญัติว่า คดีที่ศาลอุทธรณ์แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวได้พิพากษาหรือมีคำสั่งแล้ว ให้ฎีกาไปยังศาลฎีกาได้เหมือนอย่างคดีธรรมดาตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความ เว้นแต่กรณีที่ต้องห้ามมิให้อุทธรณ์ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๒๑ และมาตรา ๑๒๕ บัญญัติให้ประธานศาลฎีกาจัดตั้งแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวขึ้นในศาลฎีกาเพื่อพิจารณาพิพากษาคดีที่มีการฎีกาจากศาลอุทธรณ์แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ศาลฎีกาจึงมีอำนาจรับคดีที่ฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์จากศาลเยาวชนและครอบครัวไว้พิจารณาพิพากษาเหมือนอย่างคดีธรรมดา

---

(๑) โปรดดูคำบรรยายนี้ หน้า ๑๓๕



## ตอนที่ ๕

### ศาลฎีกาแผนกคดีแรงงาน

มาตรา ๕๔ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. ๒๕๒๒ วรรคแรก บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลแรงงานให้อุทธรณ์ได้เฉพาะในข้อกฎหมายไปยังศาลฎีกาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น” และมาตรา ๕๗ วรรคแรก บัญญัติว่า “ให้ประธานศาลฎีกาจัดตั้งแผนกคดีแรงงานขึ้นในศาลฎีกาเพื่อพิจารณาคดีแรงงานที่อุทธรณ์มาจากศาลแรงงาน”

ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๕๔ และ ๕๗ ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาคดีแรงงานที่อุทธรณ์จากศาลแรงงานขึ้นมายังศาลฎีกาโดยตรง แต่คดีที่จะอุทธรณ์ขึ้นมา นั้น กฎหมายแรงงานบัญญัติบังคับไว้ว่าจะอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลแรงงานได้เฉพาะข้อกฎหมายเท่านั้น ที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้ก็เพราะประสงค์จะให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับคดีแรงงานเสร็จเด็ดขาดไปโดยรวดเร็วดังที่ได้กล่าวไว้ในหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติดังกล่าวตอนหนึ่งว่า “ฯลฯ การดำเนินคดีควรเป็นไปโดยสะดวก ประหยัด รวดเร็ว เสมอภาคและเป็นธรรม ฯลฯ จำเป็นต้องยกเว้นขั้นตอนและวิธีการต่าง ๆ ที่บัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหลายกรณีด้วยกัน เพื่อให้เกิดการคล่องตัวยิ่งขึ้น ฯลฯ” ดังนั้นในการพิจารณาคดีแรงงานจึงงดเว้นขั้นตอนในชั้นศาลอุทธรณ์เสีย โดยให้คู่ความอุทธรณ์จากศาลชั้นต้นตรงขึ้นมายังศาลฎีกาโดยไม่ผ่านศาลอุทธรณ์ และให้อุทธรณ์ได้แต่เฉพาะข้อกฎหมายเท่านั้น

## ตอนที่ ๖

### ศาลฎีกาแผนกคดีภาษีอากร

มาตรา ๒๔ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. ๒๕๒๘ บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้หรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลภาษีอากรให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาได้ภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น” และมาตรา ๒๗ บัญญัติว่า “ให้ประธานศาลฎีกาจัดตั้งแผนกคดีภาษีอากรขึ้นในศาลฎีกา เพื่อพิจารณาคดีภาษีอากรที่อุทธรณ์มาจากศาลภาษีอากร” ตามบทบัญญัติทั้งสองดังกล่าวข้างต้น เมื่อศาลภาษีอากรได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งประการใดแล้ว หากคู่ความไม่พอใจในคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นก็อาจอุทธรณ์ขึ้นมายังศาลฎีกาแผนกคดีภาษีอากร ซึ่งกฎหมายบัญญัติให้ประธานศาลฎีกาจัดตั้งเป็นแผนกคดีภาษีอากร

ไว้ในศาลฎีกาเพื่อพิจารณาพิพากษาคดีภาชีอากรที่จะอุทธรณ์ขึ้นมา แต่เป็นการอุทธรณ์ตรงมาจากศาลภาชีอากรโดยไม่ผ่านการพิจารณาในชั้นศาลอุทธรณ์ ทั้งนี้โดยเหตุผลตามหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาชีอากรฯ ที่ว่า “ฯลฯ สมควรจัดตั้งศาลภาชีอากรขึ้นเพื่อพิจารณาคดีภาชีอากรโดยมีวิธีพิจารณาคดีเป็นพิเศษ ยกเว้นขั้นตอนและวิธีการต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งบางอย่างเพื่อให้เกิดการคล่องตัวยิ่งขึ้น ฯลฯ” แต่การอุทธรณ์คดีภาชีอากรนั้นในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาชีอากรฯ ได้แบ่งแยกวิธีการอุทธรณ์ไว้เป็นสองประการ ประการแรก ถ้าเป็นการอุทธรณ์ในประเด็นแห่งคดีเกี่ยวกับภาชีอากรเมื่อศาลภาชีอากรพิพากษาหรือมีคำสั่งแล้ว คู่ความจะอุทธรณ์ต้องอุทธรณ์ขึ้นไปยังศาลฎีกาโดยตรงตามบทบัญญัติว่าด้วยการอุทธรณ์ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาชีอากรฯ ประการที่สอง ถ้าเป็นการอุทธรณ์เกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดีซึ่งอาศัยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เมื่อศาลภาชีอากรพิพากษาหรือมีคำสั่งแล้ว คู่ความต้องอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาตามลำดับเช่นเดียวกับคดีธรรมดา เพราะการอุทธรณ์ฎีกาในประการที่สองนี้ไม่ใช่การอุทธรณ์ในประเด็นที่เกี่ยวกับภาชีอากรโดยตรงแต่เป็นการอุทธรณ์การดำเนินกระบวนพิจารณาของศาล

## ตอนที่ ๗

### การดำเนินกระบวนพิจารณา เกี่ยวกับประเด็นแห่งคดีในศาล ถึงที่สุด

พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๒๐ วรรคสอง บัญญัติว่า “คดีใดที่ศาลฎีกาได้พิจารณาพิพากษาแล้ว คู่ความหาไม่มีสิทธิจะทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาคัดค้านคดีนั้นต่อไปอีกไม่”

ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๒๐ วรรคสอง เมื่อคดีใดขึ้นไปสู่ศาลฎีกา และศาลฎีกาได้พิจารณาพิพากษาเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ในคดีนั้นแล้ว คดีนั้นเป็นอันถึงที่สุด ไม่มีการดำเนินกระบวนพิจารณาในประเด็นที่ได้เถียงกันในคดีนั้นในศาลได้อีกต่อไป นอกจากการดำเนินกระบวนพิจารณาในชั้นบังคับคดี ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะเหตุว่า ศาลฎีกาเป็นศาลสูงสุด ไม่มีศาลใดเหนือขึ้นไปจากศาลฎีกา นอกจากคู่ความจะทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งมาตรา ๒๐ วรรคสอง ก็ได้บัญญัติห้ามไว้ว่าคู่ความไม่มีสิทธิจะทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาอีกต่อไปคดีจึงเป็นอันยุติลง

อย่างไรก็ตาม ในคดีอาญาอาจมีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่อีกได้ ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖<sup>(๑)</sup>

### คำพิพากษาศาลฎีกาถือเป็นบรรทัดฐาน

แม้จะมีได้มีบทบัญญัติในกฎหมายใดให้ยึดถือคำพิพากษาศาลฎีกาเป็นบรรทัดฐานเกี่ยวกับการวินิจฉัยคดี หรือการแปลบทบัญญัติของกฎหมาย แต่นักกฎหมายโดยทั่วไปก็ยอมรับและถือเอาคำพิพากษาของศาลฎีกาเป็นบรรทัดฐานในการวินิจฉัยคดีและในการแปลบทบัญญัติของกฎหมายต่าง ๆ

---

(๑) โปรดดูคำบรรยายนี้ หน้า ๖๔